

послуг). Область має значні резерви для збільшення експорту послуг, зокрема ділових і послуг в сфері телекомунікацій.

Список використаних джерел

1. Зовнішньоекономічна діяльність на Тернопільщині / Тернопільський Енциклопедичний Словник / Передмова Геннадія Яворського. – Тернопіль: ВАТ ТВПК «Збруч», 2004. – Т. 1. А – Й. – 696 с.
2. Зовнішньоекономічна діяльність Тернопільщини в 2014 році. Статистичний збірник / За редакцією Н. С. Дідуник; відповідальна за випуск Г. Ф. Романик. – Тернопіль, Головне управління статистики у Тернопільській області, 2015. – 121 с.
3. Зовнішня торгівля Тернопільської області товарами і послугами у 2017 / За редакцією Н. С. Дідуник; Відповідальні за випуск Н. В. Куніц і Г. Ф. Романик. – Тернопіль, Головне управління статистики у Тернопільській області, 2018. – 122 с.
4. Статистичний щорічник Тернопільської області. 2014 рік. – Тернопіль, Головне управління статистики у Тернопільській області, 2015. – 442 с.
5. Статистичний щорічник Тернопільської області. 2017 рік / За редакцією А. А. Чорного; Відповідальні за випуск Т. М. Гришук, Н. С. Дідуник. – Тернопіль, Головне управління статистики у Тернопільській області, 2017. – 428 с.

Демків О.

*магістрантка I курсу спеціальності 106 Географія
Науковий керівник – проф. Заставецька Л. Б.*

АНАЛІЗ СУЧАСНОЇ ДЕМОГРАФІЧНОЇ СИТУАЦІЇ В БУЧАЦЬКОМУ РАЙОНІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ПОКРАЩЕННЯ

Населення є однією з основних властивостей території, головною продуктивною силою суспільства, а також споживачем матеріальних благ. Воно виступає як головна рушійна сила трансформації навколишнього простору, від його вікової, освітньої, професійної та соціальної структур залежать темпи та пропорції економічного розвитку району, фактори навантаження на навколишнє середовище тощо. В той же час, воно володіє рисами унікальності, формує суспільне середовище з його культурним, соціальним та економічним наповненням.

Актуальність даного дослідження зумовлена необхідністю вивчення сучасної демографічної ситуації в Бучацькому районі та шляхи її покращення.

Мета дослідження: вивчення демографічної ситуації в Бучацькому районі Тернопільської області.

Демографічна ситуація є основою забезпечення безпеки, побудови майбутнього та створення умов для відтворення трудового потенціалу. В той же час, показники народжуваності, природній приріст, механічний приріст, рівень здоров'я та робоча сила виступають

фундаментом стабільності суспільства. Загострення демографічних проблем в період трансформації економіки вимагає переосмислення наукового доробку з питань оптимізації демографічної політики, регулювання відтворення трудового потенціалу та врахування в дослідженнях тих суперечностей, умов та чинників, що визначають перспективи демографічної політики та утвердження нового підходу до відтворення населення району.

За сучасними статистичними даними у 2015 році населення району становила 63935 осіб. З якого кількість міських жителів становила – 15091 осіб, а сільських – 48844 (рис. 1) [2].

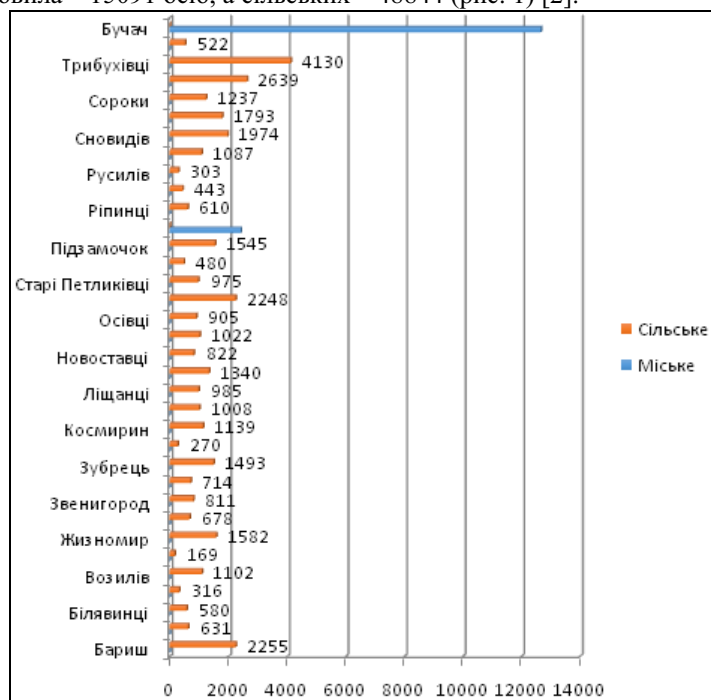

Рис. 1. Чисельність міського та сільського населення на 2015 р.

Населення Бучацького району у 2016 році складало 63801 чоловік. У 2017 році становило 63644 осіб [2]. А у 2018 році – 63110 осіб, що на 1% менше, ніж у 2016 році. Станом на 2018 рік складає 48288 тис. осіб, що становить 76,52%, тоді як міське населення 14822 тис. осіб – 23,48%. За період з 2014 по 2018 рік спостерігається скорочення міського населення. За цим показником Бучацький район належить до районів з високою чисельністю населення. Проте, за останні п'ять років

(аналогічно до загальнообласної тенденції) чисельність населення дещо скоротилася (рис. 2) [4].

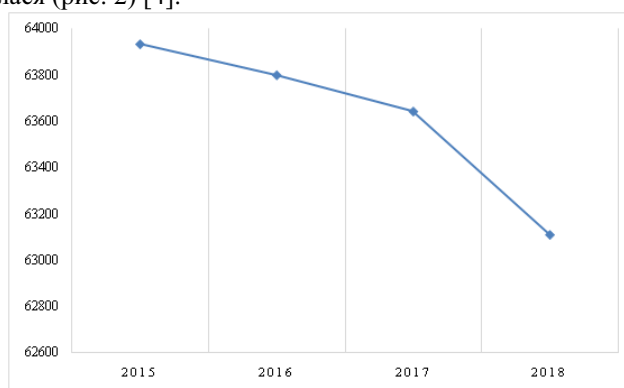

Рис. 2. Кількість населення Бучацького району за 2015-2018 рр.

За цей період в районі започаткувалися негативні тенденції старіння населення, перевищення смертності над народжуваністю. Більше того, подальший розвиток таких тенденцій призводить до поглиблення соціальних проблем. В сьогоденних умовах спостерігається наявність гострих соціально-економічних проблем сільського населення в сфері його зайнятості.

Однією з позитивних тенденцій формування населення є народжуваність. Його рівень залежить від багатьох факторів рівня реальних доходів на душу населення, цін на споживчі товари і послуги, наявності житла, розміру плати за житло і комунальні послуги, рівня медичного обслуговування.

У 2017 році народилося у міських та сільських місцевостях 670 дітей. 338 чоловічої статі та 332 жіночої. На 100 дівчаток народилося 102 хлопчики. У міських поселеннях народилося 110 дітей. З них 43 хлопчики та 67 дівчаток. На 100 дівчаток 64 хлопчики. У сільській місцевості народилося 560 дітей. З них 295 дівчаток та 265 хлопчиків [4].

Співвідношення між чоловіками і жінками станом на 1 січня 2018 року доводить, що більшість населення району становлять жінки – 32915, а чоловіки – 30305. На кожні 1086 жінок припадає 1000 чоловіків [4].

У середньому і старшому віці чоловіків стає менше, ніж жінок. Це зумовлено вищим показником смертності чоловіків, більшою кількістю мігрантів серед них.

Сучасні міграції, це ще один демографічний показник населення, що має соціально-економічні причини. Щороку певна кількість працездатного населення виїжджає з району на заробітки, деяка частина повертається назад. В середньому ці показники можна розглядати за 2017 рік (рис. 3).

Рис. 3. Міграційний рух населення в Бучацькому районі у 2017 році [4]

Саме міграційний приплив може компенсувати природне зменшення населення і забезпечити збалансування статеві-вікової структури населення. Однак демографічний дефіцит настільки значний, що за масштабів міграції, необхідних для його покриття, можуть виникнути небезпека порушення єдності та внутрішньої рівноваги суспільства, труднощі взаємоадаптації корінного і прибулого населення.

Одним із шляхів розв'язання цієї проблеми є імміграція етнічних українців, вихідців з України інших національностей.

Досягненню цієї ж мети сприятиме створення умов для повернення працівників мігрантів на батьківщину шляхом захисту їхніх прав на роботу за кордоном, працевлаштування і започаткування малого бізнесу на батьківщині. Необхідно розв'язувати проблему зменшення міграційного відпливу населення регіону за кордон. Це сприятиме не тільки зменшенню депопуляції, скільки забезпечить поліпшення якісних характеристик населення.

З метою поліпшення відтворення населення Бучацького району зусилля демографічної політики необхідно спрямовувати як на зростання добробуту населення, так і на формування нормального соціально-психологічного клімату в суспільстві для побудови сім'ї й налаштування громадян на багатодітність.

Збереження та зміцнення демографічного і трудових потенціалу району, подолання кризових демографічних процесів,

відновлення фізичного і духовного здоров'я населення, поліпшення ситуації на ринку праці та зменшення безробіття внаслідок вжиття запропонованих заходів сприятиме посиленню національної безпеки держави в соціально-економічній та соціально-демографічній сферах.

Ефективна реалізація перерахованих напрямів і заходів потребує поетапного розв'язання соціальних проблем Бучацького району відповідно до зростаючих потреб населення. Запропонована система заходів створить умови для виходу на якісно новий рівень соціального розвитку району, якому притаманні: високий платоспроможний попит на робочу силу, його відповідність обсягам і структурі пропозиції робочої сили; високий рівень добробуту та соціального споживання; комплексність, орієнтація на розв'язання нагальних соціальних проблем; мінімальні соціальні ризики.

Список використаних джерел

1. Гудзеляк І. І. Географія населення: навчально-методичний посібник для студентів напряму підготовки 6.040104 – географія (програма, самостійна і практичні роботи, індивідуальне науково-дослідне завдання). Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 76 с
2. Дідуник Н. С.: Статистичний збірник населення Тернопільської області 2015, 2016, 2017 рр.
3. Стадник О. Г. Географія населення з основами демографії – Х.: Вид. група «Основа», 2009. 112 с.
4. Чисельність населення в Бучацькому районі на 1 лютого 2018 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: URL: <http://www.te.ukrstat.gov.ua/files/DS/DS1.htm>.

Карнаус Х.

*магістрантка II курсу спеціальності 106 Географія
Науковий керівник – проф. Заставецька Л. Б.*

ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИДІЛЕННЯ ОСНОВНИХ ФАКТОРІВ ЗАХВОРЮВАНOSTІ ТА ЗДОРОВ'Я НАСЕЛЕННЯ

Постановка проблеми. Виникнення хвороб та особливості їх поширення визначаються природно-екологічними та соціально-економічними чинниками, значення останніх з яких набуває все більшого значення через вплив способу життя, доходів населення, житлових умов, структури харчування та ряду інших чинників.

Виклад основного матеріалу. Дослідники по-різному обґрунтовують свої схеми класифікації чинників захворюваності та здоров'я населення. Розглянемо окремі підходи до їх виділення та класифікації.